

Amb bones paraules

«Fideuà» o «fideuada»?

Text: **Gabriel Bibiloni**
http://bibiloni.cat

Què hem de dir, i escriure, *fideuà* o *fideuada*, referint-nos a un plat que s'ha fet famós pertot? *Fideuà* és la manera de dir del català popular del País Valencià, en què totes les terminacions *-ada* passen a *-à* (com *ventà* o *animalà*). Tanmateix, no veig per què els qui parlem i escrivim en altres varietats de català hem de dir *fideuà* en lloc de *fideuada*, que és la forma amb el nostre sufix habitual. Sospito que aquí també l'espanyol fa cert

paper. En adoptar el mot, com a nom d'un plat típic de València, el castellà l'integra tal com circula per la quotidianitat (en dialecte: tractant-se de València i les Illes, els nostres veïns tenen més simpatia pels dialectes que per l'estàndard), sobretot perquè el mot fa un viatge entre dos sistemes independents, i perquè, conseqüentment, hi ha unes dificultats d'adaptació al sistema receptor: *fideada* no funciona. Doncs, tal com passa amb *paella*, *fideuà* ens arriba als no valencians més via espanyol que directament de València. Aquest és un fet força explicatiu del nostre "valencianisme".

Algú dirà que *fideuà* no és un plat de fideus qualsevol, sinó que és fet d'una manera deter-

minada, a la valenciana. És ver, però no crec que sigui argument suficient. També és ver que *una fideuada* podria ser el fet en si de menjar fideus, més aviat en gran quantitat, paral·lelament a *caragolada*, *calçotada* o *pamboliada*; però parlant de plats, si els meus modestos coneixements culinaris no m'enganyen, dient *fideuada* no hi ha d'haver confusió, perquè

els altres plats a base d'aquesta pasta es diuen simplement *fideus*: a la cassola, a banda, de veremar, de roter, etc. L'única *fideuada* és la valenciana, feta dins una paella i amb sofregit i marisc.

Creo també que cal proposar un tractament idèntic per a altres paraules d'origen valencià amb aquest tret, com

cremà/cremada (de les falles) o *masclètà/masclètada* (derivat de *masclèt*, un tipus de coet), considerades per molta gent com a definitivament fixades amb *-à*, per la força que els dóna el fet de sentir-les així una vegada i una altra en els mitjans en espanyol. I em reconforta veure que el DIEC recull *masclètada* i *fideuada*, però no *masclètà* i *fideuà*.

Al marge de les paraules individuals, a partir d'aquesta qüestió es pot fer alguna reflexió més profunda. Hi ha uns usos lingüístics que són fruit de concebre la llengua com un conjunt de compartiments estancs i no com un sistema en què tots els elements poden encaixar perfectament en totes i cada una de les varietats i que, en integrar-s'hi, s'adapten a les re-

gles i al joc normal d'aquestes varietats. El contrast entre les concepcions d'integració lingüística i de compartiments estancs es manifesta en força altres casos. La resistència de molts a abandonar en el llenguatge formal la forma dialectal pròpia del registre col·loquial d'expressions "entranyables" com *homo des be* o *homo des nassos* és una mostra del segon punt de vista. I aquesta mateixa visió no integradora dels elements de la llengua és la base d'un dels més lamentables prejudicis lingüístics que malmeten el català escrit a les Balears: la creença que els topònims, per especial exempció divina, no han d'adaptar l'article a la varietat que s'usa en cada moment. Tindrem ocasió de parlar-ne més.

L'OPINIÓ DE L'ESPIRA

Sota la via làctia

Xavi Solà

Hi ha qui accepta el present com un continu ajustament de comptes amb el passat. Aquells que vam créixer als ravals d'una època que desconeixia la magnitud de les xarxes de banda ampla, llançàvem cinc duros a la màquina de discos i el món cobrava sentit: en un instant et teletransportaves a la humida Califòrnia de Mama's & the Papa's. La música, com la literatura, és un canalitzador d'emocions, on habiten casualitats, carreteres, bars, records que calcen taló alt, films en blanc i negre i fins i tot les ulleres fosques de les nits més assolellades. Sobre les gestes d'aquells artistes o autors que gaudeixen d'una major popularitat s'han abocat autèntics rius de tinta. Avui voldria retratar o poder tan sols esquinçar la superfície d'una de les bandes que van deambular al caire de l'abisme fins que, com ja pressentíem, van acabar morint engolides per la incultura de les masses, aquella que sempre els va donar l'esquena, la mateixa que encara avui espera convertir la immundícia en pols d'estrelles.

La línia que separa el perdedor

Encarnaven a la perfecció la figura d'autors dels quals les promeses artístiques es traduïen en superbes cançons

del triomfador és molt relativa, potser només un senzill reajustament de perspectiva. Va ser la terra de Lorca qui els va veure néixer, els granadins 091 teixien melodies somnàmbules amb espurnes estroboscòpiques, imposant la llei del desordre a la meua vida. Mai no van ser estàndard de grans campanyes en les radiofòrmules que els procurassin profitosos marges comercials. Feien rock amb majúscules, contràriament a allò que procuraven escometre la majoria de grups coetanis de postrock afrancesat. Ancorant els seus postulats musicals sobre artistes com Dylan o els Stones van navegar sobre continguts filantròpics que allotjaven un combatiu apostillament -tan poètic com social-, capaç de concebre autèntics

himnes quotidians amb la seva infinita paleta de colors.

La banda va extrapolar amb mestria els arabescs de la poesia al món del rock, mitjançant la conjugació de texts de tall filosòfic amb la vehemència urgent del rock. Les seves lletres -com la poesia- reflexionen sobre la condició humana i els avatars i injustícies del món contemporani, mitigats per l'únic que ens reconcilia amb la vida i ens procura plaer: l'amistat, l'amor, el riure i l'art en totes les seves manifestacions, arribant l'eco reverberat dels seus versos molt més enllà d'on aspiraven la resta de bandes *juntaverros*. Van cristal·litzar els entreteixits textos dels literats de la denominada generació *beat*, així com l'asfixiant i claustrofòbic angoixa existencial del fosc John Donne.

Enlaint l'aprofitament total del moment o *carpe diem* -instant d'efimera joia administrat sense prescripció facultativa mitjançant píndoles de felicitat instantània amb forma de cançó-, àmpliament exemplificada mitjançant frases com "ni en un milió d'anys oblidaré aquella dècima de segon en la qual vaig oblidar un milió d'anys".

El grup reivindicava les tertúlies taverteres com a autopista d'accés -exempta de peatge- a la cultura popular, element aquest injuriat o postergat en una actualitat en la qual les indoctes masses amoltonades rebutgen sistemàticament tot allò que destil·li un tuf anyenc, obstinades a recol·lectar cíclicament la música.

Els 091 mai no va obtenir l'incontestable èxit merescut, encar-

naven a la perfecció la figura d'autors dels quals les promeses artístiques es traduïen en superbes cançons, però dels qui les promeses comercials no es traduïen en res. Potser estiguessin predestinats al fatalisme, però seves van ser les dosis de substrat ideològic que, en gran manera, van forjar el meu caràcter. La seva música -com la poesia- no revela els misteris de la vida, per tal com les autèntiques, contundents i aclaparadores realitats vitals les ha de trobar un mateix sense l'ajuda de cap cantant de rock, poeta, capellà o psicoanalista. Aquest és un ardu recorregut que hem de traçar en solitud.

Amb tot, ningú com ells per exemplificar Wilde: "Tots jaïem a la claveguera, però alguns mirem a les estrelles".